Recensie: Groenten uit Balen ****

Fakkeltheater Rode Zaal
zaterdag 15 november 2025

foto © één zee

Recensie:
"Help. I need somebody. Help. Not just anybody. Help. You know I need someone. Help!" klinkt het in de eerste zinnen van 'Help', de single van The Beatles uit 1965 die we te horen krijgen voor Groenten uit Balen begint. En da's exact wat Jan Debruyker (overtuigend neergezet door Ben Segers) nodig heeft. Zijn gezin heeft namelijk recent geld geleend bij de fabriek Vieille Montagne waar ie voor werkt om een auto, hun woonst ("een schraal krot" volgens de dochter Germaine die Lien Thys speelt, een "buitenkans" die slechts 350000 frank kostte volgens haar moeder Clara) en een stofzuiger te kunnen kopen. Het water komt hem echter aan de lippen staan wanneer er 9 weken gestaakt wordt en hij geen loon meer ziet binnenkomen.

Zijn vader Vava (rol van Koen De Bouw) herinnert hem er steeds aan dat hun verzet in 1913 zonder succes was, en voedt constant zijn angst. Dat er geen weg terug is want als 'een rat' wil ie niet verder bestempeld worden. Vava is het schoon voorbeeld van de man die van alles wegvlucht. Naar Oostende denkt ie te gaan verhuizen omdat van zodra het uitkomt dat zijn kleindochter zwanger is, hij een schandaal verwacht in Balen en dat niet wil meemaken. Om uit de miserie te geraken, schrijft Jan brieven naar de koning om hulp te krijgen, zwart geld eventueel. De brieven bereiken nooit de bestemmeling vermits zijn vrouw Clara (heerlijk gestalte gegeven door Tania Van der Sanden) die gewoon in de stoof gooit. De titel van het werk dat Stany Crets regisseerde naar Walter van den Broeck's gelijknamige roman, verwijst naar de steeds terugkerende schrijffout in Jans brieven die hij afsluit met Groenten uit Balen in plaats van Groeten uit Balen.
Groenten uit Balen gaat dus over empowerment. Over dat je de regie van je leven in eigen handen moet nemen in plaats van constant te hopen dat iemand anders je wel zal redden. Op dat vlak is het decorontwerp van Marc Cnops, die tevens ook instond voor het licht, heel straf. Cnops kiest ervoor om de scène te verkleinen zodat je het gezin heel dicht op elkaars huid ziet zitten in het eerste bedrijf, wat mee de lastige situatie en de state of mind van het hoofdpersonage verklaart.
In het tweede bedrijf van Groenten uit Balen trekt ie dat open, zet ie alles aan de kant zodat Jan kan poetsen. Zo creëert ie (adem)ruimte in de aanvankelijk beklemmende omgeving waarin Jan en zijn gezin vertoeven. Visueel wordt ook zo de verandering aangekondigd van zijn leefsituatie. Die zal wellicht verbeteren omdat de stakers uiteindelijk winnen. Ze gaan 8 frank loonopslag krijgen en op korte termijn worden hun lonen gelijkgesteld aan dat van andere fabrieken. Maar Vava ziet – alweer – een doemscenario opduiken. Hij vreest dat er daarna ontslagen zullen vallen. Clara geeft veel geld uit en speelt graag de chique madam naar de buitenwereld toe. Jans dochter Germaine verzwijgt wekenlang dat ze zwanger is (wat een heerlijk tweede

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

bedrijf inluidt) maar zal het uiteindelijk uitmaken met haar vriend Luc uit Mol (waar ze volgens Clara pretentie hebben). Hij studeert rechten aan de universiteit en wordt neergezet door Keoni Blockx. Waarom Germaine het uitmaakt met Luc? Omdat ze niet wil dat zijn toekomst gehypothekeerd wordt. Zijn vader is namelijk tegen een huwelijk tussen die twee en zal 'm de rug toekeren indien hij daar verder in gaat.

Groenten uit Balen situeert zich in 1971 en is gebaseerd op waargebeurde feiten toen er sociale onlust uitbrak in Balen. Het verhaal over het gezin is dan weer wel fictief. Het werk is nog steeds hyper relevant. Denken we maar aan de sociale onlust die er tegenwoordig heerst rond de begrotingsmaatregelen van onze regeringen. De factuur wordt steeds gepresenteerd aan de middenklasse en de armen, zo lijkt het wel. Zelfs journalisten kunnen er tegenwoordig over meepraten. Naast verschillende ontslagrondes (vaak gemaskeerd omdat sommige freelancers minder of niet meer ingezet worden) zijn er concrete ideeën van mediabonzen om hun brutoloon te verlagen en te vervangen door auteursrechten. En dat stuit op protest. Terecht, want via een brutoloon bouw je pensioen op, via auteursrechten niet. Geraken de vakbonden er met de werkgevers niet uit, dan dreigen er alsnog ontslagen te volgen. En de slagkracht van die vakbonden wordt net in de huidige woelige tijden beperkt. Er moet gewoon geld in het laatje binnenkomen van de federale en regionale kassen om de putten uit het verleden te vullen, blijkt.

Vraag is in wiens belang dit is, en of werkgevers in combinatie met de beslissingen van de wetgevende macht, onrechtstreeks niet mee verantwoordelijk zijn voor de gezondheidsrisico's die de bevolking loopt. Steeds meer werken met minder mensen om steeds duurder wordende basisproducten te kunnen kopen: werkgevers lijken steeds meer hun personeel in hun greep te krijgen en te willen houden, net zoals 54 jaar geleden. Toegegeven, de gezondheidsrisico's zijn grotendeels verlegd – dat thema wordt in Groenten uit Balen weliswaar niet afgehandeld in het tweede bedrijf – van milieuvervuiling door o.a. zwaveldioxide ("Als je een nieuwe fiets parkeert aan de fabriek dan is die 's avonds al verroest" en "Ik heb zo veel lood in mijn lijf. Ge kunt er 3 é 4 knotskogels van maken.") die een fabriek uitstoot en de slechte woonomstandigheden, naar het mentale breekpunt van velen nu die uiteindelijk onder de druk bezwijken en een burn-out krijgen.

Heerlijk is het sappige Kempens dialect waarin de vijf acteurs zich uitdrukken in Groenten uit Balen en het contrast dat dat vormt met het "op de letter" praten van Keoni Blockx. De verdienste van cast en creatives is onmiskenbaar dat je de vier plus één op scène van begin tot einde gelooft als een gezin dat tracht te overleven in veranderende en onzekere omstandigheden. Geniaal zijn de non-verbale scènes waarin we bijvoorbeeld Ben constant Lien zien aantikken bij de start zodat ze zou plaats voor hem maken op de zetel of de stoel (wat naast het gebruik van het woord "kinneke" het patriarchale uitademt) en hij later maar sterke drank blijft inschenken in de glazen omdat ze niet alle drie gelijk gevuld zijn …

Zeker, vooral tijdens het eerste bedrijf durft Groenten uit Balen wel eens te slepen terwijl het aantal lachsalvo's zich in het tweede bedrijf aan een sneller tempo opstapelt. Maar dat is ook nodig omdat vanuit het standpunt van Jan de tijd thuis tergend traag voorbijgaat, wat ook in het geluidsontwerp in het tweede bedrijf te horen is door de luid tikkende klok.

Zeggen dat Groenten uit Balen van één zee een succes is, is een understatement. Deze run geraakte namelijk in geen tijd uitverkocht. Er werden zelfs om tegemoet te komen aan de grote vraag extra voorstellingen aan de al uitgebreide speelkalender toegevoegd. Nu tv-zenders door dalende reclame-inkomsten minder producties bestellen bij productiehuizen om series te ontwikkelen, en de filmindustrie al in hetzelfde bedje ziek lijkt, keren steeds meer acteurs en actrices terug naar het podium. In hun zog volgen massa's toeschouwers. Dat is, laat ons duidelijk zijn een goede zaak voor de podiumsector die tot voor kort toch nog niet helemaal terug de bezoekcijfers kon voorleggen van voor corona. Dat deze internationale trend waarbij je grote namen terug in het theater aan het werk kan zien, zich nu ook helemaal

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

lijkt voor te doen in Vlaanderen, kunnen we dan ook alleen maar toejuichen.
In Londen wisten namelijk recent nog Sally Field en Bill Pullman ons te lokken naar All my sons, Brian Cox naar Long Day's Journey Into Night, Gwendoline Christie naar A midsummer night's dream, Celinde Schoenmaker en Marisha Wallace naar Guys & Dolls, Cara Delevingne naar Cabaret, Zizi Strallen naar Wicked, Alfie Boe, Michael Ball, Carrie Hope Fletcher en Matt Lucas naar Les Misérables the staged concert, Rachel Zegler naar Evita, Tom Hiddleston en Hayley Atwell naar Much ado about nothing, Sigourney Weaver naar The Tempest, Tom Holland naar Romeo + Juliet, Gillian Anderson en Lily James naar All about Eve, Jason Donovan naar Joseph and the Amazing Technicolor Dreamcoat en Jason Donovan (Teen Angel) én Peter Andre (Vince Fontaine) naar Grease. En in 2026 doet Rachel Zegler dat nog eens over met The last five years en Cynthia Erivo met Dracula. Om een verhaal kort te maken: grote namen in het theater: het werkt en lokt toeschouwers. En wij gaan daar zeer graag in mee.
Wat we met kerst en nieuwjaar doen? Dit jaar geen Londen. We volgen dan ook gewoon het "goede advies" van Vava: "'K hem het altij gezee. Kerstmis en Nieuwjaar zen fiestdage die ge thuis moet viere."
< Bert Hertogs >

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.